

«Ils Websters» (2): Raits socialas

Romeo_18 e Julia

N'essan nus betg tuts bellezza, sportivs e charins sco en il siemi? Exact... Sche ti vuls pia er ta scuntrar per l'emprima giada cun ina persuna, da la quala ti na sas en sazez insumma nagut, lura fa quai per plaschair en in lieu public che ti enconuschas gia e nua che ti n'es betg suletta u sulet cun tes «date». E sch'i n'è lura tuttina stà nagut, lura guarda da vegnir davent svelto e facilmain.

A moda concisa: Plattafurmas da dating n'èn betg in fenomen nov, mabain gist uschè veglias sco l'internet. Grazia als svilups tecnologicis permanents èn ellas dentant daventadas pli e pli usualas e parren in tsherts cas schizunt dad esser in etappa indispensabla per cumenzar ina relaziun offline.

Observa duas reglas fundamentalas: Na crai betg tut quai che stat scrit en ils profils, en spezial sche quels èn «memia per-fets per esser vairs» – e sajas precaut, sche ti discuteschas cun ina persuna, ma sche ti n'enconuschas betg anc sia vaira identitad.

Nagin uman raschunavel ta trametess en la vita reala ina fotografia da sai blut gia suenter ina curta discussiun. E gist uschè



pauc ta supplitgass questa persuna da trametter ad ella ina fotografia da tai mez blutta u blut u da ta mussar davant ina webcam. Quai vala er per dumondas davart tia vita intima. Sch'ina persuna ta dumonda d'emprar daners (p.ex. per il bigliet dal bus per arivar a voss date), duessan glistar tar tai ils signals d'alarm. Pertge che en la gronda part dals cas na vegns ti mai a vesair questa persuna, ed er ils daners emprestads èn sparids per adina. Sajas adina conscient ch'insatgi che ti n'enconuschas betg, po avair nauschas intenziuns, e na lascha betg t'enginar da questa persuna! Infurmescha tes amis e sche pussaivel tia famiglia, sche ti planiseschas da ta scuntrar cun ina persuna, da la quala ti has il sentiment ch'ella saja en urden. Guarda che l'emprima scuntrada cun questa persuna saja durant il di ed en in lieu public. Emprova plinavant – almain per las emprimas per minutas – d'avair cun tai insatgi tar questa scuntrada.

Tips: Na tradescha mai sur l'internet infurmaziuns davart tia vita intima, n'assegna mai daners e na trametta naginas fotografias lascivas da tai, avant che ti n'has betg scuntrà almain ina giada l'atra persuna en la vita reala ed avant che ti n'es betg segira u segir che l'atra persuna haja intenziuns sinceras. Banduna immediatmain la discussiun, e senza prender cumià, sche ti has il sentiment che l'atra persuna haja nauschas intenziuns.

Las maschinas da retschertga pon ta gidar a controllar profils d'utilisaders. (È questa persuna er preschenta en autras raits socialas? Han auters utilisaders reclamà pervi da questa persuna? e.u.v.)

Ina carriera sco or dal cudesch

Partys? Plaschair da la vita? Ina giada esser sfarfat? Ma segir! Uschè fitg e savens ch'ins po rir da fotografias comicas e naras: duai propi tut la glieud vesair tals maletgs da tai? Las medias socialas appartegnan gia daditg a tes curs da la vita ch'è accessibel publicmain. Quai vul dir: legher gea, stupid na!

A moda concisa: En la vita professunala capiti pli e pli savens ch'ils patruns tshertgan en las raits socialas infurmaziuns davart las persunas ch'èn s'annunziadas per ina plazza sco er davart ils emploiads. La reputaziun «digitala» d'ina persuna ha pia in'impurtanza pli e pli gronda en il mund da lavur. Ponderescha pia bain, tge infurmaziuns e tge cuntegns che ti vuls publictar en l'internet, en spezial sche las infurmaziuns èn accessiblas per tuts. Sche ti t'annunziast per ina plazza, èsi tshert dischagreabel per tai, sche tes eventual patrun po vesair, co che ti has festivà tes 16avel anniversari cun tes collegas. Vus avais fatg bleras chaussas diver-



Sa mover a moda prudenta ed adequata en las raits socialas – in tema che pertutga tuts.

tentas e legras – chaussas che n'ingateschan betg en mintga cas in eventual patrun. Na publictescha pia nagins maletgs leghers, e controllascha cunzunt, tgi ch'ha access a tals maletgs. N'emblida betg che autras persunas pon derasar vinavant tias contribuziuns senza che ti possias controllar quai.

Distingua clermain tranter las raits socialas privatas e las raits, nua che ti pos publictar il curs da tia vita. Controllascha exactmain, tgi che po acceder a questas infurmaziuns. Tes eventual patrun sa fa in maletg da tai sin basa da las infurmaziuns en l'internet. Tia «reputaziun digitala» è in criteri da seleziun – igl è pia tia incumbenza da far ina buna parita!

Tips: Tschertas fotografias na duessas ti betg publictar en las medias socialas. Las circumstanzas da vita sa midan, las fotografias restan dentant per adina en las raits socialas. Per che ti na t'enriclias betg pli tard d'avair publictà las fotografias, duessas ti ponderar bain, tgi che duai avair access a tals.

Guarda, sin tge fotografias ch'i veng mess in «tag» tar tai. Sche ti na fas betg intenziun, po tes num vegnir mess en relaziun cun ina fotografia che ti na vulevas gnanc publictar. Per cundivider fotografias stattan er a disposiziun plattafurmas per barattar fotografias sco Snapchat u Wickr. Quellas disponan d'ina limita da temp u èn codadas. Ma er qua ston ins far attenziun: Malgrà che questas plattafurmas èn pli segiras, poi capitar che las datas vegnan copiadadas e derasadas cunter tia voluntad.

La blutta vardad

Igl è dal tutfatg uman ch'ins vul plaschair. Ma mintgatant scuntran ins sut nauschas circumstanzas las faussas persunas. Uschè bel e romantic ch'in maletg da sai blut po er esser: uschia ta manevreschas ti eventualmain en ina situaziun, da la quala ti n'arivas betg da mitschar suletta u sulet. Na sajas pia betg ina victima! En in tal cas vala adina: ir immediat e senza retenienschas tar la polizia!

A moda concisa: Ina gronda part da la comunicaziun en l'internet succeda en il fratemp tras fotografias e tras videos. Cuntrari a pli baud, cur ch'ins barattava las fotografias ed ils videos tranter amis ed enconuscents, ha oz mintgin access als maletgs publictads en l'internet, ed els pon vegnir cundividids senza ch'il possessur sappia quai.

Savens emblidan ins lura quest aspect, sch'ins trametta fotografias a persunas estras ch'ins ha gist pir emprendi ad enconuscher en l'«internet». Suenter ch'igl è vegn creà in'atmosfera famigliara, veng il visavi supplitgà da sa svestgir u da trametter maletgs da sai blut. Sche quel refusa quai, veng el smanatschà u mess sut squitsch en differentas modas. Sche ti tramettas fotografias, nua ch'ins ta vesa mez u dal tutfatg blutta u blut, po quai avair consequenzas a lunga vista. Las fotografias pon num-

nadamain vegnir duvradas senza che ti sappias quai. T'imagescha co che ti ta sentissas, sche tes geniturs, tes amis u schizunt tias magistras e tes magisters vesessan fotografias da tai blutta u blut.

Sche ti es en contact cun tals persunas e sche quella ta smanatschan u mettan sut squitsch, stos ti ir immediatmain tar la polizia. Sch'i vegnan publictads sin ina pagina d'internet maletgs da tai senza tes consentiment, pos ti contactar l'autur e pretendere da tal d'allontanar las fotografias. Sin tshertas paginas d'internet datti la pussaivladad d'annunziar cuntegns nungiavischads. Ti pos denunziar la persuna ch'ha publictà las fotografias, e quai er anc suenter ch'ils maletgs èn vegnids stizzads. Betg emblida da far screenshots e da nudar las adressas da las paginas, nua ch'ils maletgs eran vegnids publictads. En cas d'ina denuncia è quai lura tes material da cumprova.

Tips: Na cundivida betg tia vita intima cun persunas estras. Na trametta mai fotografias u videos indecents da tai ad ina persuna che ti has gist pir emprendi ad enconuscher en l'internet, er sche ti crais d'avair scuntrà l'amur da tia vita. Quai ta pudess custar fitg blier (tant areguard ils daners sco er areguard tia reputaziun).

E sche ti na pudessas tuttina betg resistere a la tentaziun, guarda almain che tia fatscha na saja betg visibla sin la fotografia. Ta drizza – en situaziuns difficilas – a persunas da tia confidenza. Va immediatmain tar la polizia, sche ti es confruntà cun grevas smanatschas ubain sche fotografias da tai arivan en fauss mauns u curseschan sin paginas d'internet dubias, avant che quella èn idas per l'entir mund enturn.

Cybermobbing

Plimatschs da tofs, chaussas tatgadas sin ils pulsts, battaglias da tinta, quai è passà. Oz capita tut en l'internet: disfarmar publicmain, prender per il tgil, discreditar insatgi, las consequenzas per las persunas pertutgadas èn savens fatalas. Ponderescha pia simplmain, sche ti vulevas esser sezza u sez en la situaziun dal disfamà u dal discredità... E lura gida a bandischar quest terror or dal ravugl da tias amias e da tes amis.

A moda concisa: Anc avant paucs onns eran plimatschs da tofs e tinta sin la sutga meds usitads per far mobing. Cun la naschentscha da las raits socialas è er sa midadas las lumparias e las furmas da mulestas e da mobing.

Lur dimensiuns èn s'augmentadas clermain, perquai ch'igl è facil da cundivider cuntegns. Pervi da l'anonimitad en l'internet n'èn ils attatgaders plinavant betg exponids a las reacziuns da la victima; perquai ageschan els savens en moda pli aggressiva ch'èn la vita reala.

Per tema da betg vegnir chapidas na ristgan las victimas da cybermobbing savens betg da discurre davart ils eveniments.

Sche ti es pertutgada u pertutgà da cybermobbing, lura ta drizza a persunas da tia confidenza ch'èn – en il cas ideal – versadas cun la tecnologia moderna, u va directmain tar in post spezialisà. En cas extrem pos ti schizunt far ina denuncia tar la polizia. Metta en segirezza tut ils mussaments per pudair cumprovar il cybermobbing (p.ex. cun far screenshots).

Sin differentas plattafurmas pon ins annunziar cuntegns nungiavischads. Dovra questa funcziun per allontanar cuntegns nungiavischads. Fa copias u screenshots avant che ti annunziast ils cuntegns, per che ti possias eventualmain cumprovar las mulestas, en spezial en cas extrem (smanatschas da mazzament, violaziuns corporalas e.u.v.).

Tips: Ta drizza ad ina persuna da tia confidenza u ad in post spezialisà, sche ti es pertutgada u pertutgà da cybermobbing. En cas extrem pos ti purtar plant tar la polizia. Na guarda betg davent, sche ti enconuschas ina victima da cybermobbing, mabain discorra davart quest cas cun ina persuna da tia confidenza (persunas d'instrucziun, geniturs, post spezialisà). Agescha, er sche ti sezza u sez n'es betg pertutgà directmain.

Ponderescha bain, tge cuntegns che ti vuls publictar en l'internet. Tschertas infurmaziuns che ti has publictà, pon vegnir applicadas cunter tai.

Portgs dapertut

En l'internet navigheschas ti darar fin mai suletta u sulet. Ed igl ha sgarschavel blers tips apparentmain cools che vulessan ta mulestar mo memia gugent cun trashtalks pervers, ta render confus e ta metter en ina situaziun dischagreabla. Na ta lascha pia mai en sin tals chats e n'inditescha mai tes num, tia adressa u tes numer da natel.

A moda concisa: Tes geniturs t'han segiramain gia ditg savens: «Betg discorra cun persunas nunenconuscentas!» Er sche quai para dad esser main evident e main privlus en l'internet, vala questa regla er en cas da scuntradas virtualas. Sajas precauta u precaut, sche persunas nunenconuscentas ta contacteschan. Plitgusch duessas ti t'gitar relaziuns cun persunas «enconuscentas» u controllablas (per exempel amis d'amis en ina rait sociala). En forums online, nua ch'ils utilisaders èn per regla anonims, ta partecipescha a discussiuns mo, sche quests forums correspondan a tia vegliadetgna. Dovra adina in pseudonim che n'ha da far nagut cun tes vair num e che na permetta betg da chattar or tia vaira identitad. Na dovra – per t'annunziar en forums – mai tia adressa principala dad e-mail ed er betg il numer da tes natel, uschiglio èsi facil da chattar or, tgi che ti es. Per tals intents endrizza ti il meglier in'adressa dad e-mail supplementara.

Na tradescha mai infurmaziuns persunalas, sch'ina persuna nunenconuscenta ta plectada en in forum: Ti na sas betg, tge che questa persuna vul far cun tias infurmaziuns.

Tips: N'inditescha mai tes vair num, tia adressa, tes numer da telefon, tia adressa dad e-mail u autras infurmaziuns che permettan da chattar or, tgi che ti es.

Na ta lascha betg tshorventar e dovra tes saun giudizi. Leonardo DiCaprio ha da far chaussas pli impurtantas che da discutar en forums. Davos ses num sa chattan autras persunas.

Banduna immediatmain la discussiun, sch'igl avess da dar in incident (offeretas immoralas, squitsch, smanatschas e.u.v.), e discorra davart quest cas cun ina persuna da tia confidenza. En in cas extrem va immediatmain tar la polizia.

#e_tschüss

Sche ti mussas plain plaschair a tut il mund quant super che ti has per exempel en vacanzas, daventas ti ina victima lucrativa. Uschia sa numnadain er gist tut il mund, nua ch'ins po rumper en fitg bain e senza disturbis. I dat dentant in med efficaciz per umans cun gronds basegns da comunicaziun: quest med sa numna «carta postalà», po vegnir cumprà en blers

lieus e sa lascha trametter er en grondas quantitads senza effects nungiavischads. L'atra varianta: ti controllas fitg bain en tes accounts, tgi che po vesair tge da tai.

A moda concisa: Tut quai che ti publicteschas en raits socialas, po per regla vegnir vesi da l'entir mund. Per evitar quai duessas ti configurar correctmain ils parameters en la sfera privata da las plattafurmas che ti dovras. Betg emblida da controllar regularmain questas configuraziuns, pertge che savens vegnan ellas midadas senza preannunzia. Uschia pos ti augmentar la controlla sur da las infurmaziuns che ti publicteschas.

En general vegni recumandà da limitar il circol da persunas che pon acceder a tes profil ed a tias infurmaziuns. Quai vala en spezial per infurmaziuns privatas (per exempel ina foto da tai a la riva da la mar). Na publictescha naginas infurmaziuns privatas, sch'ins na po betg restrenscher sin ina pagina d'internet il circol da persunas che pon acceder a tias infurmaziuns. Uschiglio perdias ti numnadain la controlla sur da questas infurmaziuns. Mussasas ti per exempel tes album da fotografias ad x ina persuna nunenconuscenta sin via? Segir betg. Albums da fotografias guardan ins normalmain a chasa cun ses amis u cun sia famiglia, ma betg cun persunas nunenconuscentas. Quai che vala per la vita reala, vala er per l'internet.

Tips: Permetta l'access a tias datas mo ad amis, e quai bain chapì ad amis ch'èn er en tia vita reala tes amis. Forsa stos ti dentant far ina seleziun er anc tranter quels. N'accepta betg mo uschia mintga dumonda da daventar amia u ami.

Fa tias ponderaziuns avant che publictar insatge. Ponderescha, a tgi che ti vuls dar access a tias infurmaziuns publictadas.

Cun in clic ina bitch

Ina giada ch'ina fotografia u in auter document è en la rait, sa derasa il sco il fiu. E là resta el er. Irrevocablain. X insanua. Per adina e sempitern. Er l'amur na dastga pia betg tshorventar en quest regard, uschiglio restan mo las regurdientschas las pli fustgas. En il mender cas vul quai dentant dir: Ta drizza ad ina persuna creschida da tia confidenza. E quai adina!

A moda concisa: Ozendi barattan persunas inamuradas pli e pli savens fotografias e videos privats (da sai bluts u indecents) sin via electronica. Displaschivlain main na duran betg tut las relaziuns d'amur en perpeten – cuntrari a las datas publictadas en l'internet, sche quella na vegnan betg stizzadas. Ils problems cun tals fotografias cumenzan savens en cas d'ina separaziun: Ins vegn tshiffà da quaias da vendetga, e tuttenina po l'entir mund vesair fotografias che duevan en sazez restar privatas. E tras la pussaivladad da cundivider cuntegns daventi fitg difficil u schizunt nunpussavel da mantegnair la controlla sur dals maletgs e videos derasads. Cumbain ch'i dat en il fratemp applicaziuns, nua che cuntegns pon vegnir cundividids mo «durant in temp limità», ed er sche quai è ina protecciun supplementara per che fotografias na possian betg vegnir tramessas vinavant senz'auter, vegni adina a reussir ad ina persuna cun nauschas intenziuns d'arivar en ina maniera u l'atra ad ina fotografia.

Tips: N'emblida mai ch'ina fotografia u in video po vegnir tramess vinavant u publictà cunter tia voluntad e senza che ti sappias quai, er sche ti has plaina confidenza en insatgi. Sche fotografias da tai curseschan cunter tia voluntad, pos ti supplitgar da tut temp il possessur da la pagina d'internet correspondent d'allontanar la fotografia u da ta declerar, co che ti stos proceder.

La preschentaziun:

Confederaziun svizra: Istorgias da l'internet. (thewebsters.ch)

Dapli infurmaziuns:

chatta.ch/?hiid=2862
www.chattà.ch